

Mircea MORARIU

Destinul profetilor de azi

Născut în anul 1955, Tadeusz Slobodzianek, considerat drept unul dintre principalii promotori ai noii literaturi dramatice poloneze, s-a manifestat mai întâi în calitate de critic de teatru. A făcut-o sub pseudonimul Jan Konieczpolski (ceea ce se traduce prin „Ion Sfârșitulpoloniei“), în paginile unuia dintre cele mai citite săptămânale poloneze – *Polytika* – și, din câte se pare, cronicile sale acide, dure chiar, au rămas în memoria cititorilor, dar și a creatorilor. De-abia în prima parte a anilor '80 a început Slobodzianek să scrie pentru scenă, bună parte dintre piesele lui situându-se într-o relație de dialog peste ani cu scrieri anterioare celebre, precum *Ploșnița* lui Maiakovski (*Visul ploșniței*) sau cu legendele arthuriene (*Merlin*). O sursă de inspirație consistentă e reprezentată de legendele și tradițiile extrem de bogate de la granița polono-bielorusă (cel mai bun exemplu fiind diologia alcătuită din piesele *Țarul Nicolae* și *Prorocul Ilie*), acestea asociindu-i-se barocul hispanic (mai ales Tirso de Molina și Calderón) sau romantismul polonez din secolul al XIX-lea. Tadeusz Slobodzianek se situează foarte aproape de condiția de om de teatru total, fiindcă s-a exersat deopotrivă ca scriitor de literatură dramatică, ca secretar literar, ca regizor și ca fondator și animator al *Laboratorului Dramatului* (*Laboratorul Teatrului*) din Varșovia.

Prorocul Ilie datează din anul 1991. Slobodzianek a pornit în scrierea piesei de la un personaj real – un proroc autentic, pe nume Eljasz Klimovicz, care a trăit și predicat în ținuturile de răsărit ale voievodatului Białystok în perioada interbelică. Dramaturgul chiar a plasat acțiunea în anii '30 ai secolului XX, într-un sat de undeva din zona de interferență polono-bielorusă. Locuitorii extrem de săraci din satul cu pricina pun la cale răstignirea lui Ilie și o fac din motive amestecate. Mai întâi, sperând că reactualizând povestea răstignirii lui Iisus s-ar putea ca Ilie să renască și el și să mântuiască lumea, deci și așezarea, și să le redea oamenilor nu doar speranța, ci și condiția umană. În al doilea, din pricina absenței oricărui orizont. Condamnați la sărăcie, la monotonie, la o viață în care fiecare zi e egală cu ea însăși, locuitorii sătucului cu pricina își oferă lor înșiși un fel de spectacol. Care, ca orice spectacol, are parte și de repetiții pregătitoare. Oamenii se joacă de-a dătorii de viață și de moarte, de-a credința, de-a obiceiurile. O fac din puținătatea minții, dar și din exasperare. Iată de ce partitura conține nu doar puternice referințe biblice, ci și o seamă de trimiteri etnografice, fără ca acestea să fie dominante.

Spectacolul de la Teatrul Municipal din Baia Mare, semnat regizoral de Szabo K. István, face abstracție atât de referințele etnografice cu pricina, cât și de „amplasamentul“ istorico-geografic concret propus de dramaturg. Directorul de scenă și-a gândit montarea cu intenția de a evidenția neliniștile contemporane, confruntările adesea dramatice cărora trebuie să le facă față o comunitate umană ce suportă transformările, în cazul în speță crude, de după căderea comunismului. Așa încât procedează la un soi de localizare. Totul se petrece undeva în zona Maramureșului, acolo unde, în urmă cu ceva vreme, oamenii își asigurau traiul zilnic de pe urma mineritului. Azi, minele nerentabile, dezafectate au devenit loc de refugiu, fals adăpost în fața spaimelor cotidiene, ba chiar o a doua locuință. Într-un astfel de sătuc uitat de lume și de istorie poposește Ilie, un proroc ambulant. Ilie călătorește și trăiește, însoțit de cele două zise sfinte, într-o rulotă, are o fotografie care seamănă teribil cu cea a unui sârman artist de circ de mâna a treia. Venirea lui răscolește comunitatea acelor oameni simpli, din care mulți cu minte puțină, aproape împăcați cu sine și cu viața lor mocirloasă, cam fără preț,

cu alcoolul ieftin și hrana sumară. Numai că Ilie produce declicul. Iar când păcătoasa Olga devine pe neașteptate Sfântă, convingerea că bizarul, nonconformistul proroc ar putea aduce, prin răstignire și apoi prin înviere, izbăvirea devine tot mai profundă și se metamorfozează într-un fanatism cu urmări criminale.

Scenografia imaginată de Mihai Vălu, muzica de scenă compusă de Ovidiu Chirilă, mișcarea scenică datorată lui Lőrincz Jozsef susțin propunerea regizorală, care își află validarea în jocul actoricesc, lui Szabo K. István revenindu-i sarcina de a găsi mijloacele destinate să confere coerență și credibilitate evoluției unor actori nu doar cu înzestrări diferite (ceea ce e în firescul lucrurilor din orice teatru autohton), ci și cu pregătire profesională diferită (ceea ce iarăși stă în firescul lucrurilor din nefirescul teatrului românesc). Pentru a-l interpreta pe *prorocul Ilie* s-a făcut apel la Doru Presecan, odinioară actor la Oradea, mai apoi la Sibiu, iar ideea nu a fost tocmai neinspirată. La început detașat, ușor amuzat, dar și ironic mirat de ceea ce i se întâmplă, jucând cu oarecare voluptate un rol, mai apoi înspăimântat și încercând în van să îi lămurească pe cei ce îi vor răstignirea cât de mult greșesc, *Ilie* devine un personaj plauzibil în interpretarea lui Doru Presecan. Un rol bun face Inna Andriucă, interpreta *Olgăi*, actrița dând relief cu subtilitate și eficiență transformărilor personajului. Șerban Borda, Ionuț Mateescu, Claudiu Pintican, Dana Ilie-Bărbosu, Gabriela Del-Pupo, Valeriu Doran, dar și ceilalți componenți ai distribuției au fost astfel îndrumați încât tristul pitoresc al personajelor ce le-au fost încredințate să nu devină un ostentativ. Spectacolul de la Teatrul Municipal din Baia Mare e unul care se susține prin destule argumente artistice. Loc de mai bine ar fi fost, însă, cu siguranță.

Teatrul Municipal din Baia Mare – *Prorocul Ilie* după Tadeusz Slobodzianek. Regia artistică: Szabó K. István. Scenografia: Mihai Vălu. Coregrafia: Lőrincz Jozsef. Muzica de scenă: Ovidiu Iloc. Cu: Doru Presecan, Inna Andriucă, Gabriela Chirilă, Diana Podăreanu, Valeriu Doran, Ionuț Mateescu, Șerban Borda, Claudiu Pintican, Dan Cordea, Dana Ilie-Bărbosu, Gabriela Del-Pupo, Vasile Pal, Petru Mârza, Ioan Costin, Dorin Griguța. Data premierei: 24 aprilie 2010.

Constantin PARASCHIVESCU

Plăcerea jocului

În spectacolul Teatrului de Stat din Constanța, *Bolnavul închipuit*, după Molière, ceea ce se transmite cu prioritate și reală savoare publicului este, după părerea mea, plăcerea jocului între parteneri, buna dispoziție reciprocă ce-i animă și-i stimulează la farse și ingenioase născociri față de ipohondria lui Argan, stăpânul casei, obsedat de tot felul de maladii imaginare. Plăcere indusă, premeditat, de modul cum a gândit spectacolul tânărul regizor Cristian Gheorghe, cunoscut actor de la Galați, aflat aici într-o colaborare benefică. El a imaginat parodia grotescă a metehnei vizate de Molière la o febrilă intensitate și ritm vioi, cu accentuare caricaturală pronunțată și savuros întruchipată de cei ce roiesc cu bune, sau mai puțin bune intenții în jurul personajului bântuit de himerele unei precare sănătăți. În gesturi și replici de haz viguros, mișcări îngroșate, vestimentație și alură parodică în relația cu Argan, de ale cărui obsesii fac haz cu istețime și aplomb. În această privință se detașează cu autoritate evoluția ingenioasei servitoare *Toinette*, interpretată, cu farmec și subtil atașament față de bietul stăpân panicat de către Dana